

+בהוצאות אמסטרדם תעא וסדילקאב תקצה השמיטו המוליים תשובה זו מפני שרבינו נוטה בה להקל בדיני סתם יינם. עיי' בשו"ת משאת בנימין להר"ר בנימין סאלניק תלמידו של רבינו, סי' כט, הדנה בענין יין כשר שהולכיהו בדרך עגלונים נכרים ג' ימים בלא שמירת הישראל. גם תשובה זו נשמטה מן הקובץ בהוצאת וילנא, תרנ"ד. ועיין לעיל סימן קכא הערה י"ב וגם במבוא ח"ב אות כה בכל הדפוסים נמצאת הערה זו לפני השאלה פה: עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ, והוא יצילני משגיאה. שאלת ממני את שאהבה נפשי אם ידעתי טעם על מה סמכו. שנתפשט המנהג במדינת מעהרין בפרט ובכלל בשאר מדינות להקל בשתיית סתם יינות וכוותם ואין מזהה בהם, ואם יש להם על מה שיסמכו.

תשובה: גרסינן פרק המוכר את הספינה +ב"ב פט, ב ועיי' ג"כ כלים פי"ז משנה טז+ בענין המדות: ת"ר אין עושין המחק צדו אחד עבה וכו', א"ר יוחנן בן זכאי אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר. אם אומר שמא ילמדו הרמאים, אם לא אומר שמא יאמרו הרמאין אין התלמידי חכמים בקיאים במעשה דינו. איבעיא להו אמרו או לא אמרו, א"ר שמואל אמרה ומהאי קרא אמרה כי ישרים דרכי ה' +הושע יד, י המלים כי ישרים דרכי ה' באותיות רש"י ובסוגריים בדפוס ראשון+ וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם, עכ"ל הגמרא. וכן אני אומר בדבר כי ירא אנכי לאומר, שלא ילמדו עוברי עבירה מקום לסמוך עליו ויקילו עוד יותר. וירא אנכי שלא לאמרו, שלא יאמרו עוברי עבירה בכל מקום הלא בני המדינות אחרות שותין אותו ומלאך המות +המלים ומלאך המות בסוגריים ואותיות רש"י בדפוס א+ מה לי התם ומה לי הכא לענוש העוברים +על פי ב"מ לו, א+, ואם לא היה מותר למה בני מדינות אחרות שותין אותו. הגם כי ראיתי כי טוב למצוא קצת טעם על מקומות שנהגו להקל בו ושלא יהיו כולם חשודים בעיני הבריות, שא"כ היו בני המדינות אלו שאוסרים +כן הוא בדפוס ראשון, אולם בהוצאת ווארשא תקנו המו"לים ושנו לקרא אלו ששותים+ היינו צריכים לזהר בהם, כמו בדין החשודים שלא דנו ולא מעידו +בכורות ל, א; יומא עח, א ועיין בכורות לה, א מחלוקת ר"מ ורשב"ג בזה+ ואפי' למאן דפוסק שנאמן בשל אחרים מ"מ על שלו אינו נאמן לכ"ע, ואין סומכין על מוכרי היינות שאומרים טהור הוא +מן ואפי' למאן דפוסק עד פה בסוגריים בדפוס א. ועיין מהרש"ל ביש"ש פ"ק דחולין סי' ו, שכתב דמ"מ מי שהוא חשוד על סתם יינם כמו בדורות הללו מותר להאמין לו על יין נסך כשנשבע עליו רק שיפרטו לו השבועה היטב ואינו מושבע ועומד לפי שמיקל בסתם יינם שהוא מדרבנן. אך אמנם בנתינת קצת טעם להם אז אינן נקראים חשודים רק שסבורים שמותרים הם ומותר לסמוך עליהם, כי אינם חשודים להכשיל אחרים הנוהגין איסור. וכמו שאמרו לענין צרת הבת שנחלקו בו בית שמאי וב"ה, שלא היו נמנעים לישא זה מזה רק שהיו מודיעים אותם כדאיתא פ"ק דיבמות +יד, ב+, וכתב בהגהות מרדכי בשם א"י קטן +הגהות מרדכי דשייכי לפ"א סי' צה ואור זרוע קטן הוא סימני אור זרוע, קיצור שנעשה ע"י ר' חיים בנו של ר' יצחק בעל אור זרוע עיי' בעלי התוספות לפרופ' אפרים א אורבוך עמודים רס"ז - שס"ה ועיי' ג"כ לעיל סי' כה הערה י"א+ דה"ה בכל שאר איסור והיתר. ולהכי גם בנדון זה אם יש למצוא קצת טעם היתר למדינות מעהרין וכמותם, אע"פ שאינו כדת /וכהלכה/ וכהחלכה, מ"מ מאחר שהם סוברים שמותר הוא ואינן חשודים יש לסמוך עליהו ונאמנים עליו לאחרים הנוהגים בו איסור. ואע"פ שאין כל אדם יודע טעם ההיתר, מ"מ אם אינן נביאים בני בניהם של נביאים +בדפוס ראשון (וממנו נעתק ביתר ההוצאות) נמצא פה בסוגריים ובאותיות רש"י המלים או נביאי שקר אבל מתוך הענין שבא רבינו ללמד קצת זכות עליהם, נראה שהן הוספת המו"ל ולכן השמטנו+ הם +פסחים סו, א, ושם הגירסא: בני נביאים הם+ וראו מה שעשו אבותיהם. וכמו שאמרו +חולין יג, ב, ושם הגירסא: נכרים שבחז"ל וגו'+ כותים שבח"ל לאו עובדי ע"ז הם אלא מנהג אבותיהם בידיהם. ונוכל לומר שעל כיוצא בזה אמרו בירושלמי פרק אחד דיני ממונות +סנהדרין פ"ד סוף הלכה ח+: אין מדקדקין ביין נסך, וכמ"ש הסמ"ג +לאווין קמח על דברי התוס' בע"ז ס,

שכתב חזי דמינד ומאחוד ומאבוך תשרי מגע כותי לעלמא וכו', וכן מבואר נגלה בכל דברי הפוסקים +מו וכן מבואר עד פה באותיות רש"י ובסוגריים בהוצאה א. +מכל מקום יש למקילין מקום לומר מאחר דכותבו התוספות לבסוף, דמאחר שאין בזמן הזה חשש ניסוך דיו להיות כפתם ושמנם ובשוליהם לאסור בשתייה ולא בהנאה וכו', ומעתה דבפת נהגו בקצת מקומות להקל כי לא נתפשטה ברוב ישראל מטעם שאמרו בירושלמי +ע"ז פ"ב הלכה ט וע"ש פ"ב הלכה ד ובבבלי ע"ז יג ב תוס' ד"ה רבי ירמיה +פת עממו עליו והתירוהו מפני חיי נפש, וכמו שנתפשט היתר בפת בכל המקומות כן נתפשט להם היתר היינות במקומות שנהגו להקל מפני חיי נפש, שהרי אין להם לשותות כי אם יינות ובקושי להם להכשיר היינות כמו לאפות הפת בשאר מקומות. ואע"פ שאין דומה לפת שהתירו אותה במנין משא"כ ביינות, וכל דבר הנאסר במנין דצריך מנין אחר להתירו +ע"ז לו, א, +מ"מ נוכל לתלות ולומר כי אפשר שמתחלה לא נזרו בכה"ג וכמו שכתבו התוס' +שם/ע"ז/ לה, ב ד"ה מכלל+ לענין איסור הנאה. וס"ל דבכל מקום שאין בו חשש איסור ע"ז לא חמיר משכר של כותי, דאמרינן פ"ב דע"ז +בכל ההוצאות כתוב בטעות פ"ק דע"ז, והוא שם לא, ב+ דאסור משום חתנות ואפ"ה אמרינן התם רב פפא מפקי ליה אנבא דחנותא ושתי רב אחי מייתי ליה לביתיה ושתי, וה"ה לין בזמן הזה. אע"ג דגזירת יין היא חמורה מגזירת שכר, דלא מצינו איסור ההוא לא במשנה ולא בברייתא רק נגזר בימי האמוראים כמ"ש התוספות פ"ב דע"ז +גם פה רשום בכל ההוצאות פ"ק והוא שם/ע"ז ל"א, ב/ תוס' ד"ה מפני מה+, ומ"מ נוכל לומר היינו דוקא בזמנם שהיה סתם יינות אסור בהנאה ואפילו במגע כותי, אבל לדידן דאינו נאסר בהנאה כלל לא עדיף משאר גזירות של בנותיהם.

כל זה נראה לי בטעם המקיליו במדינות שאין שום דבר לשותות כי אם יין וחליה לבי לומר לסמוך על דברי, כי לא באתי רק כמטהר השרץ מדיו ק"י אע"פ שהוא טמא מן התורה. כו אני אומר בדבר זה. שלא באתי רק להראות קצת פנים להתיר אבל לא לסמוך על זה כלל. כ"ש במקומות שלא נהגו בו היתר ותפסו האמת בידיהם שהוא אסור שאסור לשנות, וכל הפורץ גדר ישכנו נח"ש דרבנן. שכל העובר על דבריהם חייב מיתה.

ומכל מקום יצא לנו מדברים אלו התועלת הנ"ל שלא מקרי חשודים ואינן מזידיים רק שוגגים, ויש להם על מה שיסמכו במדינתם שנדמה להם כהיתר. ואף על גב דמתשובת הרשב"א שהביא הקרא"ו סי' קי"ט +ביו"ד ותשובת הרשב"א היא סי' סד בח"א של שו"ת שלו+ משמע דאע"ג דלא מקרי חשוד בדבר איסור שנדמה לו כהיתר מ"מ אינו נאמן על אותו דבר עצמו, מ"מ הרווחנו במה שלא נקראו חשודים, שיש להאמינם על זה בשבועה ואין דינם כשאר חשודים שאינן נאמנים אפילו בשבועה, כמ"ש הריב"ש בתשובה +סי' יב וע"ש גם סי' ד. +דשאני התם דהואיל וחשוד לעבור ואינו חושש על שבועת הר סיני ה"נ שאינו חושש על שבועתו, כמפורש בדברי בר ששת. אבל אם נדמה להם כהיתר אינו חשוד על השבועה כלל ונאמן, מידי דהוי גבי שבועת ממון דלא אמרינן מנו דחשידי אממונא חשודים אשבועתן +ב"מ ה, ב+, ודוק +מן ואע"ג דמתשובת הרשב"א עד פה בסוגריים ובאותיות רש"י בדפוס ראשון+. ועוד נוכל לומר תועלת שני שאין לדקדק בו יותר מדאי בזמן הזה, מכ"ש ממה שאמרו אין מדקדקים ביין נסך. ונראה דזהו התועלת כמה שאמרו בסנהדרין +יז, א+, שאין ממנים בסנהדרין רק מי שיודע לטהר השרץ מן התורה, כי אז מאחר שיש לו פנים לטהר אין לנו להחמיר בו יותר ממה שמצינו שאסרה תורה או חז"ל, והבו דלא לוסף עלה, וכמו שאמרו בכ"מ לענין מעמד שלשתן, דהוי כהלכתא בלא טעמא והבו דלא לוסף עלה. ועוד תועלת שלישי להקל במה שכתב הריב"ש בתשובתו סי' רנ"ה דיש מחמירין להתרפאות ביין נסך אפילו במקום סכנה הואיל ונאסר משום ע"ז דינו כעצי אשירה שאסור להתרפאות משם, ויש מתירים במקום סכנה. +בכל ההוצאות כתוב בטעות סי' רנא. הריב"ש מחמיר שם אפילו בסתם יינם, וז"ל: וא"כ יצא מדברי כלן לאסור בחולי שאין בו סכנה הנאת סתם יין או המים הנעשין ממנו, ולפי מה

those known not to be owned or operated by such a cult, the issue of idolatry would become moot – at least as far as the prohibition of wine is concerned.

The Prohibition Will Not Prevent Mixed Marriages

The original motivation for the prohibition against using wine made or touched by non-Jews was to prevent mixed marriages – “because of their daughters,” as the Talmud phrases it.⁴² If anything, that problem is more acute in our day than it was in Talmudic times. If I thought for one minute that prohibiting wine made by Gentiles would have the slightest effect on diminishing the number of mixed marriages, I would drop all other concerns and opt for prohibiting it on that basis alone. I frankly doubt, however, that prohibiting wine touched by non-Jews will have any effect whatsoever on eliminating or even mitigating that problem. Other spirits prepared by non-Jews were permitted long ago, and it is precisely at the cocktail party where most initial socializing takes place. Moreover, the real factors creating our high rate of intermarriage have little, if anything, to do with the laws of *kashrut* in general, let alone the *kashrut* of wine in particular. Few of those who plan to intermarry keep kosher at all, and those who do will not be prevented from marrying their intended spouses by a prohibition against drinking wine with them.

Moreover, as Rabbi Silverman points out, the prohibitions originally instituted against the bread, oil, and cooked foods prepared by non-Jews have been abrogated long ago. If one were keeping these strict measures in order to prevent social intercourse between Jews and Gentiles, then the policy would at least be consistent. Such a policy would be ineffective, however, because Jews in their modern business and social contacts will not, and often cannot, observe such rules. We have enough difficulty convincing them to observe the laws of *kashrut*! Even if a return to all of the former prohibitions could be effectuated, it would not be desirable. In keeping with our acceptance of the conditions of modernity, we in the Conservative movement would undoubtedly hold that, short of mixed marriage, Jews *should* have social and business contact with non-Jews.

In any case, all of the other prohibitions designed to inhibit social intercourse between Jews and Gentiles have been dropped in the course of history. Maintaining the prohibitions against wine alone will not prevent mixed marriages in the modern context of constant interactions between Jews and non-Jews. One doubts whether standing alone it is even a significant factor.